

BOOK RECEIVED

S. Debrot, G. Fivaz, C. Mermod & J. M. Weber, 1982: Atlas des poils de mammifères d'Europe. L'Ouest S.A. stron 208. Peseux. Cena 30 SFr.

Badaniom nad strukturą mikroskopową włosów ssaków poświęcano dużo uwagi, jednak do początku lat 70-tych niewiele gatunków było pod tym względem szczególnie opracowanych. Do tego czasu najważniejszą pozycją dotyczącą budowy włosów była praca Day'a (1966), w której ograniczono się do gatunków mogących stanowić potencjalny pokarm łości i gronostajów na Wyspach Brytyjskich. Dopiero ostatnio, zarówno w literaturze polskiej (Dziurdzik, 1973), jak i zagranicznej (np. Faliu *et al.*, 1979; Keller, 1978, 1980), ukazały się prace w których listę badanych gatunków poszerzono do fauny ssaków charakterystycznych dla danego regionu czy kraju. Częściowym podsumowaniem dotychczasowych badań jest „Atlas włosów ssaków Europy” autorstwa biologów szwajcarskich, w którym na zestawie fotografii i rysunków przedstawiono budowę włosów 89 gatunków dzikich ssaków Europy (głównie Zachodniej i Północnej).

Wyboru gatunków (zarówno rodzimych, jak i introdukowanych) dokonano głównie pod kątem ustalenia reżimu pokarmowego drapieżników. Wykluczono gatunki skrajnie endemiczne (np. *Pitymys bavaricus*), jak i gatunki o wyjątkowej biologii (np. *Thalarchos maritimus*). Nietoperze, które stanowią sporadyczną zdobycz dla mięsożernych, a ponadto charakteryzują się dużą homogennością budowy włosów (włosy bez rdzenia), przedstawiono na przykładzie *Plecotus auritus*.

Do celów taksonomicznych pod uwagę brano jedynie włosy przewodnie, którym mikrowłókienna keratynowe i proteinowe nadają dużą odporność mechaniczną i odporność na soki trawienne. Za najbardziej użyteczne cechy do identyfikacji włosów uznano: budowę rdzenia, kształt łusek kutikuli oraz kształt przekroju poprzecznego włosa. Ponadto wykonano szereg pomiarów, z których dwa wykorzystano przy obliczaniu wskaźnika rdzeniowego (jest to stosunek szerokości rdzenia do szerokości maksymalnej włosa, przy czym poziom pomiaru wyznacza szerokość maksymalna włosa).

W „Atlasie” zamieszczono również dane dotyczące różnych metod i technik wykonywania preparatów, co niekiedy związane jest z poziomem zakładanego zróżnicowania (np. do rangi rodzaju czy gatunku). Indeksy nazw gatunków w pięciu językach zamykają książkę.

Wielką zaletą tej książki jest bogata lista prezentowanych w niej gatunków, z których kilka (np. *Lepus timidus* i *Oryctolagus cuniculus*) w literaturze polskiej do tej pory na podstawie struktury włosów nie rozróżniano (por. Dziurdzik, 1973). Nie wyczerpuje ona jednak listy ssaków Europy. Należy więc oczekiwać, że autorzy listę tą będą stale i systematycznie powiększać. Doskonałe fotografie z mikroskopów elektronowego i optycznego oraz czytelne rysunki podnoszą wartość tego opracowania. Żałować jednak należy, że autorzy zrezygnowali z podania klucza do oznaczania włosów (choćby do rangi rzędu), co mniej wprawnemu Czytelnikowi ułatwiło by ich prawidłową identyfikację.

Reasumując należy stwierdzić, że „Atlas włosów ssaków Europy” dobrze oddaje aktualny stan wiedzy o budowie włosów ssaków i z pewnością stanie się cenną pomocą przy każdej jakościowej analizie zawartości żołądków oraz ekskrementów drapieżników.

Eiżbieta Bogdanowicz